

Transskription af:

Den yderste grænse

**13:1 Theodore Roosevelt: Døden nær på
"Tvivlens Flod"**

Vært og tilrettelægger: Bjørn Harvig

Medvirkende: Line Friis Frederiksen, uddannet biolog. Line er bjergbestiger, dykker og isklatrer og medlem af Kvindelige Eventyreres Klub. Hun har i en længere årrække arbejdet med radio og tv og bl.a. været vært på DR-programmet "Fra kyst til kyst". Line har selv boet i en hængekøje i Amazonas og er aktuell med børnebogen "Eventyrlige ekspeditioner og opdagelsesrejser" hvori hun har skrevet om netop dagens hovedperson, Theodore Roosevelt og dagens ekspedition

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen.

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid.

Line Friis Frederiksen: Inden vi drog ud midt i Amazon junglen. Det er den 4. April 1914 og Theodore Roosevelt her han ligger simpelthen og er ved at dø. Han har infektioner i sit ben. Han slog benet en uges tid før, og det vil muligvis udvikle sig til en blodforgiftning. Han har haft malaria. Har han haft dysenteri, han er i det hele taget virkelig svækket. Og lægen, som er med på ekspeditionen her, han sidder og våger over ham. Hans søn tror, han er ved at dø, at det er nu, de skal sige farvel. Og feberen bare stiger og stiger og stiger, og så er det at Roosevelt han går nærmest i delirium og begynder og rabler sådan et gammelt rytmisk digt af sig.

Oplæsning af digt: "So twice five miles of fertile ground with walls and towers with girdle ground and here where gardens bright with sinous rills where blossomed many a incense bearing tree, and here where forrest ancient as the hills in folding sunny spots of greenery"

Line Friis Frederiksen: Og på det her tidspunkt er hele ekspeditionen super udmattet, og det vil være en kæmpe katastrofe, hvis Roosevelt, som ligesom er deres fører, han dør. Og samtidig står

hans søn ved siden af og kan slet ikke overskue, hvis han skal komme hjem og fortælle sin mor, at hendes mand er død.

Bjørn Harvig: Theodor Roosevelt, eller blot Teddy, som han blev kaldt, er formentlig allerbedst kendt som USAs 26. Præsident. Han var præsident fra 1901-1909, og hans ansigt er sammen med Washington, Jefferson og Lincoln hugget ind i klipperne i det berømte Mount Rushmore Memorial. Hvad de færreste egentlig ved, mig selv inklusiv, indtil dagens gæst fortalte mig om Teddy, er, at han også var opdagelsesrejsende. Så i dag dykker vi ned i Teddys spændende og meget dramatiske rejse, nemlig Roosevelt Rondon Scientific Ekspedition, som forløb i 1913 til 14, og hvis formål var at kortlægge en ukendt flod, den flod, som blev kaldt Rio da Dúvida på dansk, tvivlens flod, i Amazonas. Ekspeditionen blev ledet af Rosewood og den brasilianske eventyrer oberst Cândido Rondon, der havde stor viden om området og et par år tidligere havde fundet flodens udspring. Du lytter til den yderste grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig, og vi er i gang med en ny sæson om de eventyrere, der gjorde det, som alle andre mente var umuligt. I dag har jeg besøg af Line Friis Frederiksen. Velkommen Line.

Line Friis Frederiksen: Tak skal du have.

Bjørn Harvig: Det var også dig vi startede med at høre indledningsvist. Du er uddannet biolog og er bjergbestiger, dykker, isklatrer og medlem af Kvindelige Eventyreres Klub, og du har i en længere årrække arbejdet med radio og tv, blandt andet været vært på DR programmet Fra kyst til kyst. Du har selv boet i en hængekøje i Amazonas, og så er du nu aktuell med børnebogen Eventyrlige ekspeditioner og opdagelsesrejser, hvori du også har skrevet om dagens hovedperson Roosevelt og nogle af de ting, vi skal snakke om i dag. Line, vi er i december 1913. Hvordan kommer Roosevelt med på denne her ekspedition?

Line Friis Frederiksen: Roosevelt, han havde været præsident, som du også sagde, og havde egentlig prøvet at blive præsident en tredje gang, men det var ikke lykkedes. Det var han ret skuffet over, så får han det her tilbud om at komme til Brasilien og tage på sådan lidt en hyggeekspedition ned af en Amazonas flodens små grene og samle lidt materiale ind til Naturhistorisk Museum i New York. Og han ville gerne ud at opleve verden. Han havde faktisk også som ung været meget eventyrligt interesseret, og han var af naturhistoriker også. Han ville gerne samle dyr og planter ind, og så sagde han ja tak til at komme ned og få lidt fame igen, fordi det er ikke så nemt, når man har været præsident. Og så pludselig ringer telefonen ikke hele tiden, og folk synes ikke, at man er den vigtigste i verden. Og så kommer han til Brasilien og bliver modtaget med pomp og pragt og skal så ud på denne her ekspedition. Og i virkeligheden så ville han jo godt noget, der var lidt vildere. Så da der så er en, der siger til ham: "Jamen du kunne jo også tage ned og undersøge en ukendt flod?". Med det samme, så var han jo tændt. Og selv om at der er nogen der prøver at sige, at det er en rigtig dårlig ide, at USA's tidligere præsident skal ud på denne her sindssygt farlige ekspedition, så er Roosevelt fyr og flamme, og så er det det, de beslutter sig for. Og Roosevelt, han siger på et tidspunkt, at han skriver, at denne her ekspedition den er en smule farligere end den, der egentlig var planlagt. Og det er der en, der siger, at det er simpelthen århundredets underdrivelse.

Bjørn Harvig: Det viser sig lige om lidt, i hvert fald, ikke, fordi mange ting går galt. Men hvad var formålet?

Line Friis Frederiksen: Oprindeligt, så var det jo, at han ville samle lidt ind til Naturhistorisk Museum. Men den her flod, det var en som Rondon, som du også nævnte i introen, han havde været ansvarlig for via militæret og lagt telegraflinjer ud i årtiet op til, og det var en kæmpe opgave at få telegraf linjer spredt ud og havde været ind over det her højland der går ind til Amazonas. Og mændene døde som fluer undervejs af malaria og så videre. Og dernede havde Rondon så set, da de var kommet ned i noget af junglen. Det her udspring af den her mørke flod, som bugtede sig af sted. Og han kunne bare se, den var ikke på kortet. Anede ikke noget om den. Og han har så døbt den River of Doubt, altså Tvivlens flod. Og det var så den, som han havde fortalt en lille smule om, og som ham her Müller så nævnte for Roosevelt, at den kunne du også tage ned og undersøge. Så de vidste reelt ikke hvad det var de gik ind til. De kunne bare se den ikke var på kortet. Og de håbede jo så, at det var sådan en ret stor biflod.

Bjørn Harvig: Rondon, det var simpelthen ham, der havde døbt den Tvivlens flod.

Line Friis Frederiksen: Præcis. De anede ikke noget om den, så de vidste jo ikke, om de skulle ud på en 300 kilometer lang tur eller en 500 eller en 800 kilometer lang tur.

Bjørn Harvig: Jeg tænker, Roosevelt må være et fantastisk navn for ekspeditionen at have med, fordi nu får man formentlig midler. Man får opmærksomhed. Rondon er jo også vigtig.

Line Friis Frederiksen: De er begge to rigtig vigtige, og det er faktisk sådan, at Roosevelt er meget, meget ydmyg, og det er Rondon, der ligesom har teten. Hvis der er noget tvivl, så er det faktisk ham, der bestemmer, fordi det er ham, der kender området. Det er ham, der har alle de her kammerater sig til de her brasilianske hjælpere med. Det er ham, der er ansvarlig for dem, og Roosevelt er en meget ærefuld mand, og han er den, der går forrest i alting. Han er sådan meget respektfuld over for de her cameradas, og hvis Rondon ikke har en stol, så vil Rosenvold bestemt heller ikke have en stol, og han sidder på jorden rundt om bålet om aftenen sammen med de andre og fortæller historier, så de kommer alle sammen til at holde utroligt meget af ham. Altså det er mennesker, der er i øjenhøjde, selv om, eller på trods af, at han har været USA's præsident. Og der er ingen tvivl om, at de får masser opmærksomhed. Men der er også ekstremt meget bekymring i New York på Naturhistorisk Museum, ikke. For de føler lidt de ansvarlige, og pludselig fra at det var sådan lidt en hyggeekspedition, så bliver de det her, hvor de ikke aner hvad kommer der til at ske. De kommer ikke til at høre fra Roosevelt i flere måneder.

Bjørn Harvig: Line, nu ved ikke om ekspeditionen er nervøs, men hvorfor tror du, at folk er nervøse? Altså er det fordi det er det her ukendte land?

Line Friis Frederiksen: Ja, altså, det var jo flere hundrede år tidligere, at Columbus havde opdaget det. Men faktisk var Amazonas en af de der virkelig hvide pletter på landkortet på det tidspunkt. Man havde ikke søgt ret langt ind på det her tidspunkt, selv om vi er i starten af 1900 tallet. De møder jo også senere en stamme af oprindelige folk, der aldrig har set hvide mennesker før. Så det er... Altså det bliver beskrevet som et af de farligste områder på jorden. Også fordi der er jo oprindelige folk, som er i clinch, også med de her telegraffolk, hvor Rondon har hele tiden haft den her tilgang, at vi stiller gaver ud til de oprindelige folk. Vi prøver at blive venner med dem, og han ville hellere selv dø, end han ville skyde andre. Og blev også hyldet for det senere. Og havde de her meget menneskelige syn på de oprindelige indbyggere i Amazonas.

Bjørn Harvig: Og en noget anden tilgang end nogen af de andre store ekspeditioner. Det er ikke lang tid siden, at vi her den yderste grænse havde et meget, meget spændende, men også brutalt afsnit om de Orellana, som er den første der rejser på tværs over hele Sydamerika, hvor det er krig og elendighed man påførte den oprindelige befolkning. Og der har man jo, Rondon, et helt andet syn på. Og så vidt jeg husker det... Jeg har læst af sted, er han jo brasilianer, men også selv halvt oprindelig folk, et eller andet sted i hans slægt.

Line Friis Frederiksen: Han bliver 92 år gammel. Altså han overlever jo alle de andre der dør af malaria og alt muligt andet. Han er sådan en eller anden maskine og kæmper til sin dødsdag for ordentlige forhold for de oprindelige folk.

Bjørn Harvig: Skal vi komme ud på ekspedition?

Line Friis Frederiksen: Lad os komme af sted. Vi er som sagt i december 1913. De skal op over det her højland, hvor de kan følge telegraflinjerne. Men selv om at der er lagt telegraflinjer ud, så er det ikke for sjov, og det ender med at tage dem to måneder hen over et højland, hvor det nogle dage regner fra morgen til aften. Og det er, som Roosevelt, at det hele er muggent og det, der ikke mugner, det ruster, og de ser skeletter fra okser og muldyr fra tidligere telegrafekspeditioner, som ligger døde, fordi de ikke har kunne få mad nok. Andre dage er det så tørt, så de har svært ved at få vand nok, og de får malaria, de får dysenteri, så allerede de her to første måneder, der er ekspeditionen jo ekstremt presset, og det er da også presser den yderligere er, at der har været en fater Sam, som er en præst som skulle med, og han var ligesom lidt ansvarlig for den oprindelig hyggeekspedition, og han for hyret en proviantleder, Fiala, som han får tiltro til, og han skal så pakke alt proviant og skaffe kanoer og så videre. Hvad de så ikke vidste eller var opmærksomme på var, at Fiala her han tidligere havde været en katastrofe på nogle arktiske ekspeditioner, og det viser sig også, at hans forberedelser til det her var katastrofale. Han har aldrig været i Amazonas, vidste ikke, hvad man skulle have med. Så allerede her undervejs hen over højlandet, der opdager de jo, at provianten forsvinder hurtigt. Det ender faktisk med, at de kun får mad to gange om dagen klokken 8 om morgenen og klokken 8 om aftenen på trods af, at de strider sig frem, vandrer af sted i det her i 12-14 timer og er allerede helt slidt ned, inden de så kommer frem til udspringet af River of Doubt.

Bjørn Harvig: Jeg sidder og tænker, de var fuldstændig ødelagt inden de nåede at starte på det de skulle.

Line Friis Frederiksen: Jeg hader de allerede tabte sig, de ryster af sted med malaria og kan jo se, at hvis floden viser sig at være lang og besværlig, så har de muligvis ikke mad nok, men det er som om, at de bare vil af sted. Det er viljen, de overlever på.

Bjørn Harvig: 27. Februar 1914. Jeg har skrevet en note, der hedder Telegraf Station.

Line Friis Frederiksen: Ja, og det er jo så fordi de kommer til denne her telegrafstation, hvor de så skal starte ud på floden, her. Og der skal de så i deres kanoer i vandet og der deler de faktisk ekspeditionen op og sender halvdelen ned af en lille kendt biflod de kan finde i nærheden, fordi de

godt kan se vi er alt for mange mennesker til de her kanoer, og vi har ikke mad nok. Men Roosevelt og 21 andre mand tager jo så ned af floden med deres syv kanoer.

Bjørn Harvig: Er det nogen de har bygget der? Eller...

Line Friis Frederiksen: Det er nogen som de har bestilt som er der, men som jo vejer et ton stykket og to af dem er der revner i, når de sidder i kanoerne der med alt deres habengut, og dem selv så er der sådan en 2-3-4 måske 5 centimeter over vandlinjen, så de er super sårbare. Men de er selvfølgelig fyldt med eventyrgejst og lyst og sejler så ned ad den her flod, som er ret mørkt, når man er i Amazonas. Ude på selve floden, Hvis den er bred, så er der selvfølgelig lys, men er du inde i underskoven, så er der jo mørkt. Altså ikke bælgravende mørkt, Men det er ligesom at være en aften. Ikke fordi kronerne er så tætte, og det er så bart i forhold til selv en dansk granskov er jo nærmest frodig i bunden i forhold til sådan en Amazon jungle, der hvor der kan være ret langt imellem stammerne og stampet jord. Og det er jo også noget, der viser sig at blive et kæmpeproblem, fordi ham Fiala, han havde jo troet de skulle skyde masser af dyr og fange masser af fisk. Der er ikke nogen dyr at skyde. De skyder en enkelt abe engang imellem, men de kommer jo virkelig til at sulte ret hurtigt på ekspeditionen, fordi de har så lidt mad med.

Bjørn Harvig: Og Line, så vidt jeg forstår, så begynder de allerede nu at støde ind i forhindringer.

Line Friis Frederiksen: Jo, fordi vi er jo oppe i højlandet stadigvæk. Og det viser sig, at der er mange flere strømfald og vandfald, som møder dem, end de havde forventet. Og der må de jo så have de her kanoer op, tonstunge kanoer op, og så skal de hugge vej igennem, fordi ude i skovbrynet, der er junglen alligevel lidt tæt. Så hugger de bare igennem, og nogle gange bruger de tre dage på at slæbe ting frem og tilbage, fordi det tager kraft, og så kommer du kun nogle få kilometer frem med al din bagage og kan sætte det i vandet igen og så juuuu, så er vi ude på floden, og så går der måske tre timer, og så kan du høre endnu et strømfald, og så er det op og slæbe igen. Og det er konstant på floden, at de bliver overrasket.

Bjørn Harvig: Man slæber sin bagage ned ved siden af floden, går tilbage og henter mere frem og tilbage, gang efter gang.

Line Friis Frederiksen: Og nogle gange prøver de så at sende kanoer ned igennem strømfald. De tømmer dem, bære tingene, prøver sig med reb op fra flodbredden og få kanoerne igennem. Men det er så der, de første gang mister to af de her kanoer, og så kan de ikke få proviant nok med. Og så må de bruge tre dage på at hugge en træstamme ud til at få endnu en kano. Så det er som om, at helt fra starten støder de bare på meget mere modstand, end de overhovedet havde forestillet sig.

Bjørn Harvig: Og noget af et psykisk pres. Er det her, Roosevelt skriver et eller andet med. Hvis de bliver ved med at bevæger sig langsomt, så dør vi alle sammen.

Line Friis Frederiksen: Det kan jeg se efter 12 dage. Der er de kommede hundrede og ti kilometer i hundrede og tyve kilometer, og de kan jo godt regne ud, at så skal vi kigge på rationerne, så kan de se, det overlever vi ikke. Og der er en naturhistorie, og der er medier, som

skal samle ind til materiale ind til museet i New York. Han går og siger: "Vi har jo alle sammen den her tanke, at vi kommer nok ikke ud i live." Altså, de gik seriøst og tænkte: Vi overlever ikke det her. Men de kæmper bare videre. Der er ikke så meget andet at gøre end at tage et skridt eller et padeltag ad gangen.

Bjørn Harvig: Fra nu af, der er det bare vanvittige ting, der sker. Med kun et par dages mellemrum. Det første er, at Kermit, altså Teddys søn, er ved at omkomme.

Line Friis Frederiksen: Jo. Og det er jo også derfor, jeg blev så grebet af historien her, fordi man skulle tro, de var afsted i et halvt år. Men det hele er egentlig komprimeret og sker på et par måneder her på selve floden. Og det er jo så en dag hvor hvor de kommer til et strømfald, og de kan faktisk slet ikke overskue og skal slippe de her både en gang til, Rondon siger jamen det er vi nødt til. Og han går op på bredden for ligesom at spejle, og går lidt ned langs, og Roosevelts søn Kermit, der som også er en sej fyr, kæmper med malaria, men også knokler på. Han tænker, ej vi er vi nødt til at prøve. Og så får han to af de der camaradas, som er i hans kano, til at sige vi sejler lige ud. Der ligger en lille lille bitte dø i midten af floden. Vi tager lige ud og se om det er bedre på den anden side, det kommer de derud, så kan de se det er det slet ikke. Så skal de ro tilbage, og idet de på vej tilbage til bredden, bliver de taget de her strømfald.

Line Friis Frederiksen: Og kanoen bliver jo sådan snurret rundt som en snurretoppe, farer ned af de her strømfald og bliver splintret til pindebrænde mod alle de her sten og så på den ene bred. Der dukker den ene af de her kammeraters op, og på den anden bred... Heldigvis dukker Kermit op. Men den sidste camarada, den tredje, ham finder de simpelthen aldrig. Så der mister de altså allerede den første mand. Og det er selvfølgelig problematisk, også fordi at Kermit på en anden måde ikke har pareret ordre i forhold til London. Man kan lidt mærke, at tankegangen er, at alle dem, der skal ud på den ekspedition, de vidste, at det, de gik ind til, det var med livet som indsats, og Roosevelt har givet dem chancen, da de ændrede fra den der hyggetur til denne her og sagt, at "enhver, der har lyst til at trække sig ud nu, trække stikket, i kan bare trække jer. Der er intet ondt imellem os". Der var faktisk nogen på turen hen over højlandet, der gav op og vendte om. Så jeg tror lidt tankegangen er, at det er vilkårene.

Bjørn Harvig: Og så kommer der flere ulykker, og der er måske også uden at poile alt for meget også flere mennesker, der omkommer. Men det, der sker den 16. marts, det er, at der er et dyr, der dør, fordi Rondons hund bliver skudt.

Line Friis Frederiksen: Og de har et par hunde med. Og Rondon er ude med sin hund der. Og som sagt, så har London gjort rigtig meget for at være... Altså skabe gode relationer til de oprindelige stammer, der bor i Amazonas, og han kender den stamme der hedder en Nampikara, eller hvordan man så udtaler det. Men nu er han så på vej ind i junglen, og så hører han noget med sin hund der. Og så tror han, at den vil blive angrebet af en jaguar, men så kan han pludselig høre noget, som han kan høre menneskestemmer, og hunden kommer pibende hylende tilbage, og så sidder der to lange pile i hundens side. Den ene pil har gået hele vejen igennem hunden. Rondon han kigger og kan jo godt regne ud det her, det er ikke godt. Og så drøner han tilbage og henter nogle af de andre som går afsted med geværer og kommer hen, og der ligger der så en kurv og nogle fisk, som de her oprindelige har efterladt. Så der er sådan et eller andet spil i det her med at give gaver, og Rondon har altid været god til at ligge gaver. Det har været måden, han er blevet venner med de andre stammer på, og de lader sådan nogle ting ligge, nogle knive og noget,

så man kan sige, de er stadig lidt nervøse, for de ved ikke helt hvad det er, men det der så gør dem rigtig bange er at der Rondon at han kigger på de her pile. Så kan han se at det er pile fra nogle oprindelige folk som de simpelthen ikke kender. Nogle han aldrig er stødt på før. Og det der viser sig senere mange år senere er at det her det er simpelthen en gruppe af indfødte Sentalaga, som aldrig har set hvide mennesker før. Og som åbenbart følger den her ekspedition. De kan jo finde ud af at skjule sig i regnskoven, hvad Rondons folk og Roosevelts ikke kunne, men de følger dem ved floden, og der er åbenbart en pågående diskussion, skal man angribe, eller skal man ikke? Og hvem er de? Og de synes, det er mærkeligt, det er skægt, er de overhovedet, er de rigtige mennesker? Eller hvad er det for noget?

Bjørn Harvig: Hvide mænd, amerikaner med store skæg, der sidder i nogle kanoer.

Line Friis Frederiksen: De vælger jo så ikke at angribe. Og så kan man sige hvordan ved vi det her? Og det er simpelthen sådan, at man helt oppe i 2005, der interviewer man nogle af de her sentalager parker, som jo nu har kontakt. Og den her fortælling med Roosevelt og Rondons ekspedition har været så voldsom en oplevelse for stammen her, at den er blevet overleveret fra generation til generation. Så her 91 år efter har de stadig en helt, meget stærk fortælling om første gang, de så den her ekspedition og de her hvide mennesker. Så det er jo en helt vild historie. Den kører parallelt, uden at Roosevelt og Rondon egentlig ved ret meget om det.

Bjørn Harvig: Der er blevet fortalt historier rundt om lejrbål.

Line Friis Frederiksen: Og det gør selvfølgelig, at ekspeditionen her de er pissebange. For hvad er det her for nogle? Og det viser sig også, at de her sentalaga jo ikke gik af vejen for at være kannibaler og spise dem de slog ned fra andre stammer.

Bjørn Harvig: Men da der Rondons hund bliver skudt af sentalaga, møder de dem der?

Line Friis Frederiksen: Nej, de hører dem kun.

Bjørn Harvig: De ser kurven, og så ligger de nogle gaver, og så rejser de videre?

Line Friis Frederiksen: Ja. De ser dem ikke på noget tidspunkt. Sentalaga har iagttaget ekspeditionen og ekspeditionen har vidst, at de var der, men der har ikke været noget møde.

Bjørn Harvig: To dage senere, 18. Marts, der afholder Rondon en ceremoni.

Line Friis Frederiksen: Ja, og det er jo, fordi de bliver klar over, at den flod, de er på, Tvivlens flod, at den faktisk er betydningsfuld. For de havde også en lille smule frygt, for hvad nu hvis det bare er en lille bitte bitte biflod, som ikke rigtig er interessant at få på kortet? Men der er de så stødt på en biflod til Tvivlens flod, som er så stor, at de kan regne ud, at det her, det må simpelthen være en betydningsfuld flod. Så bare tanken om, at det her det faktisk bliver en ekspedition, der

kommer på, hvad kan man sige, verdenskortet... den bliver berømte... det gør jo at de får lidt flere kræfter. Og så laver Rondon en ekspedition, og man skal jo se for sig sådan en flok 21 eller 20 mand, der står foran ham fuldstændig slidte, deres tøj er muggent, deres sko er hullede, de er bidt af insekter i ansigtet, de er udmagrede, og så står de der. Og så laver han ceremoni, og han så dypper floden Roosevelt River, så den ære giver han altså Roosevelt.

Bjørn Harvig: De beføjelser har han?

Line Friis Frederiksen: Det ved jeg ikke om han har, men den hedder Roosevelt River idag, og det er vel ligesom med dyr, at du kan navngive det, du ligesom opdager, at det var ham, der havde opdaget den oprindeligt og havde kaldt den Tvivlens flod, og nu har han så ret til at omdøbe den. Og Roosevelt og Rondon. De kunne faktisk ikke tale sammen i starten, fordi de jo ikke talte samme sprog. Men der var instant gensidig respekt, fordi der er to mænd, der begge to var mænd af ære og hårdt arbejde, så det fornemmer man hele vejen igennem, at der er en stor respekt mellem de to.

Bjørn Harvig: Line, endnu et dramatisk højdepunkt. Jeg har skrevet kano og blev fanget i et strømfald.

Line Friis Frederiksen: Det er jo igen det her med, at de kommer til nogle strømfald. De vil prøve at få kanoerne firet ned igennem for at undgå at slippe de mange tons igennem regnskoven. Og så er der to kanoer, der bliver fanget igen i et strømfald og begynder at hvirvle rundt. Og de kan godt se, det går ikke. Så dem skal de ned og have fat i. Og Roosevelt, han er som sagt ikke den, der går i vejen for at tage hårdt arbejde, så han farer jo i vandet for at få fat i de her kanoer og hjælpe de andre. Og der er det så, at han jo faktisk kun har et rigtig velfungerende ben, og hans venstre ben blev mange år før, da han var præsident, der var han holdt han i sin præsident bil, og der var simpelthen løsrevet ladvogn. Det er jo ikke et attentat, men den var løsrevet og ramte ned og ramte bilen. Hans livvagt døde, og Edward fik voldsomme læsioner på venstre ben helt ind til skinnebenet, så derfor er hans ben aldrig rigtig kommet sig. Og på det her tidspunkt er han jo allerede svækket, af malaria og så videre, men alligevel ud i floden og stå og glider og får et ordentligt læsion på højre ben, fordi han ikke står ordentligt på venstre. Og der begynder det så for alvor at gå ned ad bakke for for Roosevelt, fordi ude midt i junglen. Det er før du har antibiotika. Stor læsion på højre ben. Det er altså rigtig, rigtig skidt. Og det er faktisk sådan, at han dagen efter, Roosevelt, siger, og det er en vild scene, men det viser også lidt om, hvad for en mand han er, han siger til lægen og til sin søn, vi kan ikke komme ud alle sammen i live, hvis I også skal slæbe på en som mig, for jeg kommer til at blive en byrde. Og han havde, uden at de vidste det, gemt et lille glas morfin piller i sin strømper, han havde haft med helt fra starten, men nok til at det var en dødelig dosis. Så han siger til sin søn der, og uden overhovedet at være ynkelig eller med fortrydelse siger han bare, at "Nu tager jeg de her morfin piller, og så skal I tage videre uden mig, og så skal I sørge for at komme ud."

Bjørn Harvig: Hold da op.

Line Friis Frederiksen: Men han har også sagt inden. Jeg har levet et vildt liv. Jeg vil hellere dø ved at gøre noget spændende end at ligge derhjemme og sygne hen. Men det, der så gør, at han ikke tager de her morfinpiller, det er, at han kan se i sin søns øjne, at nu skifter rollerne ligesom fra

at han har været faderen, der har taget sig af sin søn og ligesom pushet ham osv. Så kan han bare se på sønnen, at nu tager han over, og han kan fornemme, at hvis han spiser de her morfinpiller, så vil sønnen gøre alt, hvad han kan overhovedet for at få Roosevelts lig med ud, så han kan komme hjem til moren og har efterladt Roosevelt ude i junglen. Og det går op for ham, at hvis han lader det ske, så vil det være nærmest en dødsdom for sønnen, så han, som han skriver selv, "Jeg var nødt til at overleve."

Bjørn Harvig: Ja, "min død bliver også min søns død."

Line Friis Frederiksen: Præcis så han dropper sit selvmordsforsøg der.

Bjørn Harvig: Han har altså også flair for drama.

Line Friis Frederiksen: Helt sikkert, helt sikkert. Og noget power. Han var jo også den, der blev født med astma og var super svagelig som barn, og hans far havde sagt til ham: "Du har en god hjerne, men hvis du vil have en krop, der skal leve op til din hjerne, så må du tage dig sammen". Og så gik han bare i gang med benhårdt fysisk arbejde og blev den her hærdestore, tunge, stærke mand. Men som sjovt nok faktisk stadigvæk havde en fistelstemme. Så sådan en mand på en 70, der vejer 110 kilo med kæmpe brystkasse. Og så sådan lidt en stemme, som om han havde lige taget et sip af en heliumballon. Men som der står beskrevet. Altså når han kommer ind i et rum, så var det som om det var et stærkt vindpust havde blæst døren åben, så han tog ligesom rummet og havde den der power.

Bjørn Harvig: Jeg har faktisk forsøgt at finde lyd på ham, men jeg kan gøre det. Der ligger masser af videoer, men der er ikke lyd på dem.

Line Friis Frederiksen: Og det er faktisk nu, man hører om en af de, der taler. Han holder som præsident, at der kommer tusindvis af mennesker til og hører ham tale. Men det er jo kun de første to tre rækker, fordi det lige var over inden, at højttaleren blev opfundet. Så det siger lidt om, hvor vi er henne i tiden.

Bjørn Harvig: Så har vi jo også et vanvittigt højdepunkt, fordi vi skal stifte bekendtskab med en af de brasilianske hjælpere Julio, Roosevelt.

Line Friis Frederiksen: Han får den vildeste respekt for de her camaradas, der hjælper og beskriver dem med så mange rosende ord. Og Rondon er jo også glad for dem selvsagt han er leder af dem, men der er en Julio der, som hele tiden har været lusket og lurvet. Han stødte til ekspeditionen fra en af telegrafstationerne. Det er jo egentlig heller ikke en der var udvalgt, og sjovt nok, så taber han sig ikke ligesom alle de andre gør, så de har mistanke om og har også taget ham en enkelt gang, at snuppe noget ekstra fra rationerne. Det gør man jo bare ikke, vel? Man deler. Og så slæber han ikke lige så meget, og der er bare noget i blikket. Ham kan de ikke lide. Og så er der her i starten af april, altså, hvor de har været af sted i lidt over en måned. Der er de ved at slæbe igen, frem og tilbage, og der bliver han endnu en gang taget i at snige noget kød ud af rationen. Og kød er jo det allervigtigste, fordi den der proviant leder, han har jo fået puttet alt

for meget ned af lidt fin kaffe og marmelade og sådan noget I, som er ligegyldigt. Du skal have noget seriøst ordentligt mad, og så står han der og stjæler kød. Og det er der en af de andre camaradas, der påtaler og siger til en af de andre, som så oveni også siger til ham, "Julio, nu skal også tage din del af slæbet. Det kan du ikke være bekendt, at du tager alt for lidt at bære på og ikke trækker ordentligt til, når vi skal trække kanoerne". Og åbenbart, så bliver Julio så vred, så han går hen og tager en riffel. De andre tror bare han har fået øje på en abe eller noget han skal skyde forsvinder ind i skoven og så et par minutter senere hører de et skud, og så tænker de hvad var det? Og så kommer en af de der camaradas løbende tilbage og råber: "Han har skudt Simplicio!". Så han har simpelthen ude midt på denne her vilde ekspedition i ren vrede skudt og dræbt en af de her camaradas.

Bjørn Harvig: Ham, der påtalte, at du skal ikke tage...? . Nej, nej, nej.

Line Friis Frederiksen: Så det er jo helt viltOg der ligger Roosevelt jo. Han bliver såret i benet en uges tid før, og han ligger og feberbefængt af malaria med denne her infektion. Men det går simpelthen. De bliver så bekymrede for, at han skal hen og begynde at skyde flere af de andre camaradas så Roosevelt han rejser sig op fra sit sygeleje, der drøner hen og tager en riffel, og så jagter de efter ham her, Julio, heldigvis så finder de hans riffel smidt i bunden af regnskoven der, så de kan regne ud, han ikke er bevæbnet med den. Men det er jo stadig sent om aften. De er bange for at han kommer tilbage med en kniv, kommer han for at angribe os, så de sidder og holder ekstra vagt. Men det her med at Roosevelt han så røg på benene og drønedede efter ham, har nok sådan lidt været. Det kunne hans krop reelt ikke holde til, fordi så er det dagen efter den fjerde april bare at rose alt han ligger, og hvor de faktisk tror, at nu er han ved at dø.

Oplæsning af digt: Amid these dancing rocks, that once sent one flung up momentarily the secret river

Bjørn Harvig: Nu er vi faktisk tilbage i den scene, som du jo indledningsvis startede med, hvor Roosevelt ligger helt i delirium.

Line Friis Frederiksen: For han har jo haft det skidt siden det med benet. Men, men nu er det altså for alvor alvorligt, og lægen står der og er bange for, at det er ved at udvikle sig til en blodforgiftning. Og han kan bare se feberen stiger og stiger og stiger. Kermit hans søn, og lægen, våger over ham hele natten. Og man kan se fra Kermits dagbogsnotater, at han jo faktisk indstiller sig på, at det nu er farvel til hans far. De tror simpelthen ikke, han overlever natten ud alene. Han skriver også noget med, at "jeg har set virkelig mange mennesker dø. Det her, det er lige om lidt". Der er jo så nok noget et eller andet indre power i Roosevelt. I hvert fald hen omkring daggry, efter de har våget hele natten, så vender feberen og så overlever han jo altså, Roosevelt. Han er stadigvæk super svækket. Han kan hverken. Altså der er ikke plads. Han kan ligge ned i kanoen. Han kan heller ikke holde til at sidde op. Men de har nogle af de her dåser, hvor de stadig har noget mad for ligesom at stable op, så han sådan halvt kan sidde ligge og nogle gange ligge hen over for at skærme ham for solen. Og så er det jo bare videre på den her ekspedition, hvor de jo stadigvæk ikke ved, hvor langt der er tilbage. Og de har jo ikke et kort.

Bjørn Harvig: Og ikke nogen anelse om, hvorfor han lå og reciterede det digt der. Det var et digt der var kendt i samtiden?

Line Friis Frederiksen: Var det her Kubla Khan, og jeg tror bare nej, jeg tror, at det der det bare slår klik på en eller anden måde i det her delirium og så er der et eller andet rytmisk over det.

Bjørn Harvig: Så nu tror jeg det kører bag os, mens vi snakker her i forhold til den her hyldest til naturen og så noget om det. Ligesom at de der ting han har gjort sig overvejelser.

Line Friis Frederiksen: Jo han er jo meget fascineret også af, han er meget overrasket over hvordan regnskoven egentlig er, men han er jo vildt fascineret af den også og får lov at opleve det. Der er mange beskrivelser af, hvordan flodbredden ser ud og junglen og dyrene, som de jo ikke ser så mange af planterne. Så der er en vild fascination af naturen dernede også.

Oplæsning af digt: Drunk the milk of Adam

Bjørn Harvig: Så dukker Julio måske op igen, eller hvordan?

Line Friis Frederiksen: Jo, for et par dage efter at Roosevelt var ved at dø, så ror de jo videre opad og videre ned af floden, som de gør hver dag, hvis ikke de slæber. Og så pludselig kan de høre nogen der råber og de kan først ikke lige se, hvad det er. Men så i sådan et træ, der hælder ud over floden et godt stykke oppe på en tyk gren, der sidder ham her roligt jo, og klamrer sig til grenen og råber på nåde. Fordi det de også godt kan regne ud, det er, at du overlever ikke ret mange dage alene i regnskoven uden proviant, for der er ikke noget. Og det er så tre dage siden, han stak af, og der hænger han så hen over floden.

Bjørn Harvig: Det er bare det, han har klare sig og faktisk er kommet længere ned af floden end de er.

Line Friis Frederiksen: Han er nok gået. De har skulle vente, overnattet om natten, men det er rigtigt. Og Rondon er den første der sejler forbi, og han siger om den beslutning må Roosevelt tage. Og de andre tre, der så kommer efter de kigger ikke engang på ham, så de efterlader ham jo der og. Og det har været et kæmpe dilemma. Men, hvad skulle de gøre? Manden var morder. Potentielt kunne han finde på at slå ihjel igen. Og han skulle have mad, så de efterlader ham jo til det de ved er den visse død og Rondon, han får det nok faktisk en lille smule dårlig, Så dagen efter bruger de faktisk en hel dag på at tage tilbage og lede efter ham, samtidig med de så også kan tegne lidt mere floden op, fordi det ville betyde rigtig meget for Rondon. Han var meget omhyggelig med at tegne den op, hvor Roosevelt på det her tidspunkt var blevet mere utålmodig og tænke, vi er nødt til at være så grundig, fordi ellers overlever vi ikke. Så de leder efter Julio der, de skyder skud, og de råber på ham for at prøve at tilkalde ham. Men de finder ham ikke, og det de selv spekulerer om, er nok. Han er nok bundet op af nogle af de oprindelige folk for at få noget mad fra dem. Og sandsynligvis har han så står der i bogen endt i gryden. Men, det ved man jo ikke. Så nu er vi nede på... Nu har de mistet tre mand, en der druknede, en der blev skudt og så ham her, der blev overladt til sin egen nåde.

Bjørn Harvig: Og Line, hvad sker der så?

Line Friis Frederiksen: Jamen så på det her tidspunkt har de jo været afsted i halvanden måned. Selv med alle de ting, der er sket, kunne man jo godt forestille sig, de havde været afsted meget længere. Og det er jo bare én dag af gangen. Roosevelt ligger jo hele tiden der, hvor de er usikre på, om han overlever. Men heldigvis så midt i april. Der møder de så dem der hedder rubbermen og altså gummi, kunne man oversætte det til meget fattige brasilianere som bor langt inde i Amazonas for at tappe gummi fra gummitræerne. Da de møder den første af dem, så ved de jo godt at i et sted hvor der hvor det pludselig er kendt igen. Man vidste ikke at det var udmundingen af tvivlens flod og nogle af de her rubbermen bliver også frygtelig forskrækkede, da de ser dem, for de har aldrig oplevet nogen, der er kommet fra den side af floden før. Fordi der er jo ikke nogen mennesker deroppe. Men de her rubbermen, de bliver så deres redning, fordi de kan hjælpe dem. De kan købe mad af dem, De hjælper dem med en guide. De hjælper dem med nogle kanoer. Så herfra er det ikke piece of cake. De skal stadig igennem strømfald og Roosevelt er stadig... ligger på grænsen der. Men det betyder altså, at de i løbet af de næste tyve dage fra de mødte Julio og cirka ti dage efter de mødte de her rubbermen. Men der er de så tilbage ved udmundingen af floden, og der ser de så pludselig denne her række af pænt opsatte telte, der slet ikke er så mugne der står. Og så vejer både det brasilianske flag og Stars and Stripes, og så er ekspeditionen gennemført.

Bjørn Harvig: Og så er det nærliggende at spørge, blev det så en succes? Eller i hvert fald de der håbet på? Fordi altså tre mand er jo døde.

Line Friis Frederiksen: Jamen, det blev en kæmpe succes. Det var som om det slet ikke fyldte ret meget, og Roosevelt turnerer rundt og holder oplæg om det her. Der er lige nogen, der når at sige: "Passer det overhovedet, og kan det passe?" Men den er aflivet. De var på denne her ekspedition. Man kan se de optagelser, de har lavet passer. Så han får ligesom den her ære for at have kortlagt denne her flod sammen med Rondon. Det der er med Roosevelt, det er han kommer sig faktisk aldrig helt over denne her skade på benet og alt det han har tabt sig. Så bare fem år senere, der dør han af en blodprop. Så det blev, kan man sige, starten på enden for ham. Men så fik han den her ærefulde oprejsning, som han gerne ville have.

Bjørn Harvig: Og så ham Rondon der. Ham kunne jeg godt tænke mig, at vi lavede noget mere om, og han vender tilbage igen og fortsætter arbejdet.

Line Friis Frederiksen: Præcis, og han bliver jo 92 år, så folk omkring ham dør som fluer og alt muligt. Han må have haft en eller anden vildt både psyke, men også fysik og vilde gener, som har gjort, at han jo klarede alt det her. Og han er sindssygt spændende, og ham skal jeg også selv have studeret meget mere om.

Bjørn Harvig: Jeg skal se, om jeg kan overtale dig til at komme på besøg igen, Line når.

Line Friis Frederiksen: Når jeg først har fået læst noget om ham. Ja.

Bjørn Harvig: Hvor er det spændende. Tusind tak for at du kom på besøg,

Line Friis Frederiksen: Det var en fornøjelse.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er produceret af Bjørn Harvig og Kristoffer Errbo Roland Mont for Vores Tid. Redaktør er Troels Donnerborg og Rikke Caroline Carlsen. Hvis du vil høre flere spændende historiske podcasts, så klik ind på Vorestid.dk eller der hvor du normalt finder din podcast.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores Tid.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[13:1 Theodore Roosevelt: Døden nær på "Tvivlens Flod"](#)

Produceret af Vores Tid